

Posudek na bakalářskou práci Jiřího Kaláta s názvem „**Český mediální obraz izraelsko-palestinských vztahů v období tzv. tiché intifády**“

Bakalářská práce se zabývá způsobem, jakým česká mainstreamová tištěná média referují o izraelsko-palestinském konfliktu, a to na relativně aktuálním příkladu tzv. tiché intifády. Promyšleným způsobem byl vybrán soubor relevantních článků z července 2014 (eskalace násilí po vražda tří izraelských mladíků a následném upálení mladého Palestince) a října 2015 (tzv. osamělí vlci útočící uvnitř Izraele) otištěných ve čtyřech denících a třech týdenících. Metodou práce je kvantitativní obsahová analýza zaměřená na rozřídění textů (či jejich částí) do předem připravených kategorií a na následnou verifikaci či falsifikaci předem stanovených hypotéz.

Testuje přitom soubor několika souvisejících výzkumných otázek: prostor, jež obě strany konfliktu v médiích dostávají (izraelský pohled dostává více prostoru); zkušenost novinářů a publicistů píšících články o konfliktu (minimální zkušenost s pobytem v regionu, minimální expertíza daná specializovanějším vzděláním); referování o obětech (více se jmenovitě referuje o izraelských obětech, palestinské oběti udávány jen v zaokrouhlených číslech, což je dehumanizuje); využívání holocaustu či nakby k legitimizaci jedné ze stran konfliktu (hypotéza se nepotvrdila, nebylo zmiňováno).

Již předběžně mohu konstatovat, že práce je ve své historické, teoretické, metodologické i analytické části natolik kvalitní (a snesla by srovnání i s pracemi magisterskými), že ji lze po dílčím přepracování doporučit k publikování jako studii v relevantním odborném časopise (například Lidé města, Historická sociologie, Nový Orient). Dovolil jsem si proto formulovat větší množství dílčích připomínek, které chápu spíše jako pokus o konstruktivní rady, jak s textem případně dále akademicky pracovat.

Kritické body, z nichž pokládám za nejzávažnější bod č. 5, 7 a 10:

1. Po formální stránce není šťastné (a vlastně dosti matoucí) paralelní **užívání obou základních způsobů citování literatury** (v závorkách i v poznámkách pod čarou).
2. Formální problém je patrně také na str. 31 u shrnutí hypotézy číslo 2 (zda převažují zdroje agenturní či autorské a redakční), kde **odstavec nedává žádný smysl** a není ani nijak logicky provázán s předchozím či následujícím textem, cituji: „Pokud bude

procentuální zastoupení článků o negativních aspektech palestinské společnosti v souhrnu textů zabývajících se Palestinou...“

3. Formulačně bych na str. 48 a jinde (obecně v souvislosti s tím, že izraelské oběti „mají tvář“ a ty palestinské ji nemají) používal termín **dehumanizace**, odlidštění (což poté usnadňuje stereotypizaci dané skupiny a vytváří větší sociální distancovanost vůči ní).
4. Formulačně i věcně je chybné psát (str. 51), že „bohužel“ byla poslední hypotéza (na rozdíl od ostatních) vyvrácena. **Vyvrácení hypotézy** je také vědeckým zjištěním, stejně hodnotným jako potvrzení hypotézy. V obou případech dochází k posunu našeho vědění. Je poté škoda, že autor toto i pro něj překvapivé zjištění (holocaust ani nakba nejsou v textech nijak zneužívány a dokonce zmiňovány) nějak více nevytěží, nekomentuje a nepokusí se zasadit do kontextu ostatních zjištění.
5. Bylo by dobré jasně a explicitně vymežit, jakou část informačního toku autor s pomocí obsahové analýzy analyzuje: kdo, co, jakým kanálem, směrem k jakému publiku a s jakým účinkem komunikuje? Primárně se autor z takto popsaného mediálního toku zabývá obsahem (ono „co?“). Problém je, že na několika místech (např. str. 26, str. 43, opět poslední věta v závěru str. 51) píše, že by se „rád dozvěděl, jak četnost zpráv,...., ovlivňují vnímání konfliktu v české zemi.“ Tedy **směšuje analýzu obsahu mediálního sdělení s analýzou účinku** tohoto sdělení na publikum, což jsou dvě různé věci, přičemž zvolená metoda obsahové analýzy na zodpovězení otázek po účinku není vhodná. Na obhajobu autora je třeba uvést, že tuto chybu dodnes dělá spousta analytiků médií (nejen studentů), přičemž sociologie médií dlouhá desetiletí dlouho do 20. století předpokládala, že mediální obraz rovná se mediální účinek na (pasivní) publikum (respektive, že se analýzou obsahů dostaneme k tomu, co si myslí čtenáři nebo diváci).
6. Hypotéza číslo jedna (bude převažovat prostor věnovaným pohledu izraelské strany, nikoliv strany palestinské) může být zkreslena tím, že média u izraelsko-palestinského konfliktu často referují pro „vyváženost“ o **postoji tzv. třetí strany**. Tato strana však nebývá neutrální, ale také pro-izraelská. V případě výzkumu BBC (Philo a Berry 2004) to byl postoj USA a Velké Británie. V našem případě by to byl postoj české vlády a diplomacie, která je po roce 1989 v rámci Evropy pokládána za konzistentně nejvíce pro-izraelskou.
7. Obecnějším metodologickým problémem u kvantitativní obsahové analýzy může být **absence statistických testů**. Pokud nám u tabulek s absolutními čísly nebo procentuálním zastoupením jednotlivých kategorií vyjde nějaký rozdíl, ještě to

neznamená, že je ten rozdíl mezi jednotlivými kategoriemi opravdu statisticky významný. Zřejmě bych doporučil data zadat do softwaru SPSS a pro testy jednotlivých hypotéz použít kontingenční tabulky, včetně tzv. chí-kvadrát testu. Explicitně na tento problém čtenář naráží na str. 38, kde autor bez opory v metodologické literatuře nebo bez nějaké argumentace podle mého názoru mylně konstatuje: „Materiálů bylo shromážděno dostatečné množství k posouzení platnosti nebo neplatnosti mnou zadaných hypotéz.“

8. U referování o výsledcích testu první hypotézy (str. 40) se mi zdá, že ve skutečnosti je hlavním zjištěním, že **většina novinářských textů vůbec neuvádí své zdroje** (tedy nejsou dohledatelně izraelské ani palestinské), jedná se o 46 %, resp. 62 % všech článků. Chtělo by se k tomu zjištění alespoň nějak kriticky postavit – jsou to skrytě (byť i neúmyslně) izraelské či palestinské zdroje? Má pak vůbec smysl analyzovat poměr palestinských a izraelských zdrojů ve zbytku článků a vyvozovat závěry pouze z tohoto dílčího a vlastně lehce menšinového segmentu článků?
9. U testování hypotézy číslo dva (str. 45) není úplně jasné, jak autor operacionalizuje (definuje a měří), zda je novinář/publicista **se zkušeností s pobytem v Izraeli/Palestině či zda má nějakou profesní specializaci relevantní pro porozumění daného konfliktu**. Podobně není úplně jasné, jak autor tuto hypotézu obhajuje. S takovými „znalými“ novináři a publicisty by byl autor práce spokojen, naprostou většinu textů však podle jeho zjištění píší lidé bez jakékoliv průpravy, což má být problém. Například Tureček, Kmoníček a Pojar se mi ale jeví jako svými postoji ke konfliktu až protichůdní experti. Byl by pro vyváženější a pochopitelnější mediální obraz konfliktu opravdu takový velký posun, pokud by většinu textů psali takto vzájemně rozrůznění publicisté, aktivisté a diplomaté, byť se zkušeností z Izraele nebo s nějakým relevantním akademickým backgroundem? Nebyl by pak ten výsledný mediální obraz zkreslovaný úplně stejně, jen sofistikovaněji a pro čtenáře přesvědčivěji? Obhajoba této hypotézy se mi navíc jeví jako nejméně přesvědčivá i proto, že redakce analyzovaných deníků a týdeníků své novináře obecně vysílají do světa málo nezávisle na tom, zda se jedná o Palestinu nebo o jiné části světa, takže ten výsledek mě nepřekvapuje a neumím se rozhodnout, jestli je oněch 14 % „specialistů“ málo nebo naopak hodně.
10. Největší problém mám se **závěrem**. Působí uspěchaně a vlastně reprodukuje úvodní kapitulu, když jen opakuje tématickou strukturu práce. To tam nepatří. Naopak by měl znovu shrnout hlavní zjištění. A kromě toho by se měl pokusit nějak konstruktivně a

produktivně propojit teoretickou a empirickou část práce, tedy poskytnout nějaký **syntetický pohled**, který vykročí za rámec čisté (jakkoliv řemeslně kvalitně provedené) deskripce, která vévodí analytické části práce. V teoretické části jsou totiž představeny četné koncepty jako je propaganda, agenda setting, framing, pallywood, zpravodajské hodnoty nebo gatekeeping. Tyto koncepty ale nejsou využity k interpretaci či diskusi empirických zjištění. Dvě hlavní části práce proto spolu nijak nekomunikují a právě závěrečná diskuse by se o to měla pokusit a dát celé práci nějakou přidanou hodnotu.

11. S předchozím bodem souvisí požadavek lépe **zasadit práci a její zjištění do existující literatury**. Bylo by dobré alespoň stručně říci, zda jsou výsledky autora konzistentní s výsledky z výzkumu BBC (Bad News From Izrael), který autor práce ostatně zná a cituje. Osobně bych navíc uvítal, kdyby byla zmíněna také klasická – i když v Čechách méně známá – práce **Edwarda Saida Covering Islam** (1981), která se zabývá příčinami systematicky zkresleného mediálního informování o regionu Blízkého východu. Řadu hypotéz i dílčích zjištění by bylo možné diskutovat s oporou v této studii (také hovoří o profesní neznalosti regionu a jeho moderní historie, o ideologické předpojatosti novinářů, o mocenském či geopolitickém kontextu, o dekontextualizaci zpráv). Stála by možná také za zvážení alespoň stručná zmínka o obsahových analýzách zobrazování Arabů v Hollywoodu a v západním zpravodajství z pera **Jacka Shaheena** (například kniha *Reel Bad Arabs* z roku 2001 nebo *Guilty* z roku 2009), který kromě podobné metodologie uvažuje i o podobných hypotézách jako autor. V tomto bodě chápu, že bakalářská práce má nějaké formální parametry – včetně vhodného rozsahu – a není možné ji donekonečna „nafukovat“. Celkově je zřejmé, že autor práce o tématu ví daleko více, než mohl do práce vměstnat.
12. Do teoretické části o vztahu konfliktu a médií bych patrně uvedl **typologii terorismu** podle Roberta Papea (2003). Ten se spolu s dalšími autory domnívá, že terorismus usiluje o dva cíle, mezi kterými může být podstatné napětí: o podporu pro danou kauzu nebo o zastrášení protivníka. Rovnováha mezi oběma cíli je u různých teroristických organizací různá. *Demonstrativní* terorismus (například únosy letadel) se snaží o publicitu a skrze ní o získání podpory aktivistů z vlastní populace, o podporu umírněných ze zneprátené populace a případně i o přízeň vlivné třetí strany. Chce, aby se hodně lidí dívalo. Nikoliv, aby hodně lidí zemřelo. Oproti tomu *destruktivní* terorismus (například sebevražedný) spoléhá na donucení a zastrášení maximalizací škod a utrpení, a to i za cenu ztráty podpory a sympatií. Tedy i za cenu

odcizení i těch, kteří by jinak měly pro kauzu organizace pochopení. Oba typy terorismu potřebují média a publicitu, ačkoliv pracují s jinou strategií. Bylo by možná dobré tuto typologii uvést a na danou škálu dvou typů terorismu zkusit zařadit tzv. tichou intifádu.

13. Práce v sobě potenciálně obsahuje možnost **komparace** zvolených médií (například Respekt versus Respekt, Právo versus Lidové noviny). Zda se vzájemně nějak výrazně liší obraz konfliktu, jenž konstruuji. Pokud ano, jakým způsobem, případně i nabídnout hypotézy proč tomu tak je. Tento potenciál není vytěžen, zdá se mi to ale škoda. Je pak opravdu možné mluvit o jednom jednolitým či unifikovaném „českém mediálním obrazu“ izraelsko-palestinského konfliktu? Nebo těch mediálních obrazů je vícero a nejsou vzájemně plně kompatibilní? Komparace nebyla cílem práce, proto zde primárně nejde o kritiku absence komparace, spíše o otázku toho, jak moc je ten „český mediální obraz“ vnitřně různorodý, zda je vůbec oprávněné mluvit o něm v singuláru.
14. Patrně bych uvítal u výběru souboru 229 článků za dvě odlišná časová období (pokaždé měsíc dlouhé) z let 2014 a 2015 nějakou informaci o širším kontextu ve smyslu, kolik v průměru v letech 2014 a 2015 bylo publikováno měsíčně článků s danou tématikou. Abychom věděli, zda obě zvolená období nejsou nějakou anomálií výrazně vybočující co do frekvence směrem nahoru nebo dolů. Respektive, abychom věděli, zda se jedná o více exponované období vzhledem k eskalaci konfliktu, jak naznačuje autor.

Práci celkově hodnotím známkou **výborně**.

Karel Černý, 14. srpna 2017